

TALASSONÍMIA DELS MARINERS DE SANTA POLA

Maria dels Àngels SEMPERE LINARES

El present treball s'ha elaborat a partir d'unes enquestes realitzades a diversos mariners de Santa Pola. S'han triat mariners que han treballat sobretot a la zona que ells denominen la badia. D'altra banda, els mariners enquestats eren de diferent edat, per la qual cosa hem pogut observar l'evolució dels talassònims, així com també la vigència i desús d'alguns.

Cal afegir, però, que no ens hem limitat únicament a l'estudi de la badia de Santa Pola, com hom pot deduir. Aquest espai era, en un principi, el lloc on els antics mariners podien arribar amb els seus vaixells de vela, les conegudes parelles, amb un sol dia. Però aquesta zona ha anat ampliant-se al mateix temps que evolucionava la tecnologia i sobretot el cavallatge dels motors. Amb aquests canvis, els mariners poden recórrer avui majors distàncies amb el mateix temps. És a dir, els mariners poden ara fer recorreguts més llargs i traslladar-se a zones noves. I per aquesta raó, ha augmentat el nombre de talassònims. Per això, la talassonímia d'aquest treball abraça geogràficament la zona compresa entre cap de Pals i Benidorm, que és la zona on avui es poden traslladar els mariners en un sol dia.

Els talassònims recollits en aquest treball els hem agrupat de la següent manera:

- 1.— Talassonímia major.
- 2.— Senyes.
- 3.— Talassònims pròpiament dits, tant els que fan al·lusió al relleu positiu o negatiu, com els que assenyalen l'element del fons: l'arena o l'alga.
- 4.— Enganxadors, tant els naturals —els candelers— com els artificials, principalment, restes de vaixells que van naufragar.

Al marge de la informació oral recollida, s'ha utilitzat també, per a corroborar i assegurar algunes dades, tota la bibliografia disponible sobre el tema i, fonamentalment, alguns derroters de les costes mediterrànies i mapes marítics dels segles XVIII i XIX.

Les senyes, punts de la terra que serveixen com a referència per a situar una zona enmig de la mar, han estat incloses en aquest treball per diverses raons. Una, perquè l'home de la mar les assimila com a pròpies. I una altra, perquè, a més, les denominen amb noms distints als que reben a terra. Al marge de tot això, hem de constatar aquí el lent i inevitable procés de desaparició de les senyes, que han servit en altres temps per a una segura orientació dels mariners. Aquesta desaparició és, per una altra banda, un procés amb causes lògiques. L'avançament tecnològic possibilita avui, per una banda, poder separar-se a grans distàncies de la terra per a pescar. Aquesta

llunyania invalida ja, l'ús de les senyes, puix aquestes desapareixen de l'horitzó. I per una altra banda, no sols això, sinó que la incorporació del radar en les modernes embarcacions ofereixen major comoditat als mariners, els quals ja no han de dependre del nivell de visibilitat ni de cap altre inconvenient atmosfèric.

Tornant ja als talassònims, hem de ressenyar que aquests s'acumulen majoritàriament a la Terraira, el número dels quals és en aquesta franja molt més nombrós que a la Mitja Mar o la Fondura —vegeu el mapa—. La poca profunditat en aquesta zona marítima posa més en relleu els desnivells del sol marí. I per una altra banda, la major proximitat a terra possibilita una major visió i un major número de senyes accesoris, com cases, pous, arbres, etc.

No obstant això, també hem observat un altre procés —recent— de desaparició que afecta els talassònims de la Terraira. I és que la Terraira s'està convertint en mera zona de pas, ja que les embarcacions avui van arrossegant els bous per zones de més profunditat, i perquè a més, les lleis van ampliant, a poc a poc, la zona de protecció costanera, amb la finalitat de prohibir les captures de cries de peix.

Parlant de la llengua emprada pels mariners, hem d'assenyalar la plena vigència que el català hi manté. Els mariners formen una classe social i lingüística determinada, amb unes característiques socio-culturals pròpies. Ells conserven, en els registres lingüístics de la seua activitat laboral, la nostra llengua amb totes les particularitats dialectològiques de la zona. Exceptuant-ne un percentatge molt reduït de castellanismes —concretament el *verde* i *candeleros*—, tota la descripció del relleu —barbades, secs, clotades, muralls, etc—, com la seua denominació, es conserva plenament en català.

La pesca ha estat, junt amb l'activitat mercantil de cabotatge, la principal base econòmica de Santa Pola al llarg de la seua història. Aquesta activitat pesquera s'incrementa a principi de segle, per contrarestar la davallada que sofrí l'activitat mercantil del port comercial. Així la pesca ha estat per a Santa Pola l'única ocupació laboral possible durant molts anys, front a la manca o escassetat d'altres oficis.

L'augment d'aquest sector fou paral·lel a la millora del tonatge i cavallatge de les embarcacions pesqueres. I és en la dècada dels seixanta, el període àlgid per a aquest sector primari, quan s'aconsegueix, junt a un excel·lent número de captures, una important flota pesquera, la qual pel seu número se situava en el primer lloc del mediterrani espanyol.

Després, la crisi econòmica perjudicà seriosament el sector. Un sector amb unes deplorables condicions laborals, que pateix una manca absoluta de capitalització i de modernització tècnica d'uns vaixells vells i antics. És a dir, cal una reconversió, perquè de no ser així, la pesca deixaria de ser la principal font d'ingressos econòmics. Tot i això, constatem també, l'aparició d'alguns símptomes de recuperació que s'està produint darrerament.

TOPONÍMIA MAJOR

CANTO.— Zona de la mar on la profunditat és major de 150 brases i on els mariners no treballen. Comença en eixa profunditat i s'allarga mar endins.

FONDURA.— (Vid. *canto*).

MAR DELS CAMPELLEROS.— Denominació que rep la zona de pesca situada al nord d'Alacant, tant si es tracta de la terraira com de la mitja mar. El nom li ve donat pel poble al qual enfronta, encara que comprén un territori més ampli.

MITJA MAR.— Zona de pesca on la profunditat varia de 60 a 150 brases. És la zona treballada més recentment, i d'aquí que els talassònims siguin tots més moderns.

TERRA.— Zona pròxima a la costa. Abraça des de la línia de costa fins 50 ó 60 brases. És

l'espai on es donen el major número de talassònims i els més antics. Es pot explicar tenint en compte, que aquí es on sempre han treballat els mariners i ho feien sense cap tipus d'instrument de radar o semblant, a més a més per la poca profunditat existent qualsevol variació en el fons marí es fa de seguida patent. Pels mateixos motius, és aquí també on es donen el major número de senyes.

TERRAIRA.— (Vid. *Terra*).

SENYES

Per a identificar un punt en mig de la mar prenem com a referència dos punts del relleu costaner. «Un punt destacat del relleu orogràfic del darrer terme —cim de muntanya, vessant, osca, collada— i un altre d'un terme més proper —casa, campanar d'un poble, roca vora l'aigua, etc.— determinen una línia d'orientació, és a dir, una «senya». Dues senyes convergents —a les quals, a voltes, se n'afegeix una tercera, per a comprovació—. (Rosselló i Verger, pag. 3). Seguint la classificació de R. Verger, podem dividir les senyes en «mestres» i «accessòries», les primeres són les situades més a l'interior, són relleus més prominents i quasi no varien de posició conforme avancem cap al nord o cap al sud. Les accessòries es troben situades prop de la costa, i poden ser de molt diversa índole, punts geogràfics, edificacions...

Encara que en alguns casos puguen coincidir, les senyes per als mariners prenen noms diferents als de terra, de vegades ve donat per la forma, altres pel color, etc.

BARRANC GRAN.— Barranc de la serra de Santa Pola situat a llevant.

BARRANC SANT PERE.— (Vid. *barranc Gran*).

BOTXIOT.— Edificació del terme de Santa Pola, correspon a un camping.

CAMÍ, EL.— Fragment de la carretera Alacant-Alcoi, que en la part més alta del port de la Carrasqueta, vist des de la mar, forma una línia recta.

CAP, EL.— Denominació que fa al·lusió al cap de Santa Pola. A causa de la gran prominència té una bona visibilitat, d'aquí les nombroses ocasions en què és utilitzat com a senya.

CAP DE TORREVELLA, EL.— En ocasions, quan no hi ha possibilitat de confusió amb el cap de Santa Pola, també és denominat «*el cap*».

CALNEGRE.— «És un cabezo de piedra cubierto en parte de arena, situado a 2,5 millas al NW. del Cabo de Palos....» (Bayo, 270).

CAP ROIG.— Cap situat al sud de la població de Torrevella.

CARALLOT.—

CARMOLÍ.— Cabeço situat a la vora del Mar Menor.

CARRASQUETA, LA.— Serra de la Carrasqueta.

CASA EL CAMP.— Casa del Camp de l'illa de Tabarca.

CASTELL DE FERRO.— Rep aquest nom la senya que hom pren a partir d'un pont de ferro situat entre la ciutat d'Alacant i el cap de l'Horta.

CEMENTERI.— Cementeri de l'illa de Tabarca junt a la punta Falcó.

ESCALERA, LA.— La serra del Cid quan és vista des de la mar pren la forma d'una escala, d'aquí el nom.

ESCALO, L'.— Muntanya pròxima al poble de Guardamar, que es deixa veure per darrere del Moncaio, prenent la forma d'un graó.

ESTASSI, L'.—

FAROLA, LA.— Far del cap de l'Horta.

FAROLA, LA.— Far del cap de Pals.

FAROLA, LA.— Far del cap de Santa Pola. Quan hi ha perill de confusió d'un far en altre, el nom de «*farola*» ve completat pel nom del lloc on estan situats. Cosa poc freqüent puix segons les combinacions utilitzades en les senyes els mariners ja coneixen a quina es refereixen. Així

- en la senya: «farola farola» sense dir cap cosa més saben que es tracta de la farola del cap de Santa Pola i de la de l'illa.
- FRARES, ELS.— El nom ens ve donat pel fet que són dues muntanyes situades molt prop una de l'altra; i de forma arrodonida. Ubicades geogràficament a l'oest de Crevillent.
- FORCAT, EL.—
- FORNET, EL.—
- FORMIGUES, LES.— Illes situades prop de cap de Pals.
- FRONTÓ, EL.—
- GLEA, LA.— Paratge situat al nord de S. Pedro del Pinatar. També es denomina així tota la zona pesquera que enfronta.
- HOME, L'.— Denominació que rep la serra del Cabeço.
- HOTEL, L'.— Situat en el terme de Guardamar, prop de la platja, en la falda del Moncaio, es troba una edificació de grans dimensions i per tant de molt clara visibilitat, que correspon a un hotel, d'aquí el seu nom.
- ILLA, L'.— L'illa de Tabarca sempre es denomina amb el nom genèric de l'illa.
- ILLA L'ESTASSI, L'.— (vid, *Illa Grossa*).
- ILLA situada davant de la Manga del Mar Menor.
- LLUNCOS.— Serres situades en les proximitats de la ciutat de Cartagena. Tofiño les descriu de la següent manera: «...la costa va disminuyendo hacia el cabo de Palos, ò obstante de haber dos montañas algo puntiagudas que nombran los Juncos de cabo de Palos». (Tofiño, pag. 94)
- MÀ DE L'HOMI, LA.— De vegades un sol punt físic pot ser referència per a diverses senyes. Així en aquest cas es tracta d'un fragment de la serra del Cabeço.
- ALBARDETA.— Barbada de reduïdes dimensions en front de Torrevella. Aquest nom pot fer referència al coixí que s'utilitza com a guarniment de les bèsties de càrrega denominat albarda.
- ALBARDETA DE PEPET.— Antropònim, situada a la terraira.
- ALGUER, DE L'.— Barbada dins de la badia de Santa Pola, front a la torre-vigia del Pinet. Possiblement, es tracte d'una zona d'ancoratge per al trànsit de cabotatge d'èpoques anteriors.
- BARBADA, LA.— Vid. *Barbada del Congo*.
- CONGO, DEL.— Talassònim recent, ubicat a la fondura. El nom fa referència a la seua llunyaia, en l'expressió: «això està allà, en el Congo».
- FANALS, DELS.— Barbada des de la qual es ven el far de Santa Pola i el de Tabarca.
- FAROLA A LA TORRE.— Aquesta barbada ha pres el nom de la seua senya.
- GALLINES, DE LES.— Barbada on predominen les captures de les gallines (*HELICOLEMUS DACTYLOPTERUS*).
- LLUNQUETS A L'ILLA.— Les senyes que li donen el nom són: els Lluncos i l'illa Grossa.
- MAMELLETES, DE LES.— Talassònim que pren el nom de la senya corresponent.
- OLIVERES.—
- XIXONA, DE.— Paral·lela a la barbada de les Mamelletes, situada més a l'est. Nom pres de la senya de la serra de Xixona.
- Clotades.*—
- Zones on la profunditat és molt gran en relació a la superfície que els envolta. Generalment de forma més o menys arrodonida.
- CAOLLA, LA.—
- CLOTADA, LA.— Vid. *La Caolla*.
- TIO FLANYA, DEL.— Antropònim. Al sud de la barbada de les Mamelletes.
- PATÍBUL, DEL.— Al sud del sec del Patíbul, amb el mateix nom.
- SECANYO DE LLEVANT, DEL.— Zona on les profunditats arriben a més de 1100 metres,

envoltada per una superfície on la profunditat no és major de 500 m. Al SE del secanyo de Llevant.

Corregudes.—

El sistema de pesca utilitzat pels mariners de Santa Pola és el de «la pesca d'arrastre». Les xarxes són llançades en un punt determinat on s'inicia un trajecte, que ha d'estar net de qual-sevol obstacle per a evitar que les xarxes pogueren quedar subjectes. Aquet camí rep el nom de «Correguda». El nom de la correguda pot quedar determinat per les senyes del punt on s'inicia, (també conegut com calader), per la denominació de les captures, per antropònims, o altres.

Les zones de majors captures d'algunes espècies són les pròximes a espais rocosos, d'aquí que es troben corregudes situades prop de barbades, de roques o de muralls. Aquestes corregudes es coneixen, generalment, amb el mateix nom de la barbada que voregen.

ALACANT FORA.— Citat també per Mas i Gil com a calader.

BACALLARET, EL.— Correguda on es captura el bacallà (*Gadus morrhua*).

CANTO LLEVANT, DEL.— És la correguda que queda més a l'est. Situada enfront d'Alacant, voreja el Canto llevant.

CAOLLA, DE LA.—

CASTELL DE FERRO, DE.— Molt pròxim a la costa d'Alacant, segueix la senya del mateix nom.

CONGO, EL.— Correguda al voltant de la barbada del mateix nom.

COREA.— En aquest cas és un fet històric el que dóna nom a la correguda. Segons alguns informants aquesta correguda començà a ser utilitzada en els anys de la guerra de Corea.

FAROLA FAROLA.— Nom de la senya. El cita també Mas i Gil.

FORADET DEL TIO ALEJOS.— Correguda sobre la zona d'arena del mateix nom.

FORMIGA D'ENMIG, LA.— Nom de la senya.

FORMIGA DE TERRA, LA.— Nom de la senya.

FORMIGÓ, EL.— Nom de la senya.

FRONTAL, EL.— Nom de la senya.

GAMBA, LA.— Zona de captura del mateix crustaci. Mas i Gil la detalla «entre el paralelo de Cabo de Palos al de la isla Grosa, contando 25 millas fuera de tierra». (Mas, pàg. 97).

GRILLERA, LA.— Fa el recorregut pròxim a la Manga del Mar Menor.

HOME ENTRE LES DUES TORRES, L'.— Nom de la senya.

JAVILS, ELS.—

LLUCET, EL.— Zona de captura del lluç (*Merluccius esculentus*).

LLUNCOS FORA.— Nom de la senya.

LLUNCOS MIG.— Nom de la senya.

LLUNCOS TERRA.— Nom de la senya.

MAL HIVERN.— Nom de la senya.

MARIANO.— Antropònim, nom del descobridor de la correguda.

MAMELLETES, LES.— Nom de la senya, corre entre la barbada de les Mamelletes i la de Xixona.

PLATJA NOVA.— Correguda al sud de cap de Pals.

PUNTA DEL CAP.— Correguda que té com a senya el far de Santa Pola i la punta occidental de l'illa Tabarca.

RECLAU, EL.—

RIU, DEL.— Senya del riu Segura.

SERRA DE SANT PASQUAL.— Nom de la senya.

SÍPIA, LA.— Correguda de captura del mateix mol·lusc.

TACA, LA.— Correguda pròxima a la badia, i per tant utilitzada per les petites embarcacions.
TORRES, LES.— Nom de la senya.
VIETNAM, EL.— Nom del fet històric, referent a la guerra d'aquest país.
XICOLETS, ELS.—
XIXONA.— Voreja la barbada del mateix nom per la part de llevant.

3.6. Estrets

Hem considerat un estret com la zona compresa entre dos braços de terra, dos bancs de roques o bé dos espais que contenen qualsevol tipus d'obstacle que no permeten el pas. Es tractaria d'alguna cosa semblant al que és un estret genèricament, però sota l'aigua.

Distingim estrets de barrancs, puix en aquests últims no cal que varie la profunditat de l'aigua.
CANYÓ, EL.— Transcorre paral·lel, per la part de Llevant, a la correguda de Corea; en el tram més al sud.

CARRERÓ, EL.— Situat a la Terraira, en la badia de Santa Pola. Com el seu nom indica es tractaria, metafòricament, d'un carrer estret.

FORA, ESTRET DE.— Pas entre Les Formigues. També es coneix amb el mateix nom un pas que hi ha front al cap de Torrevella. Davant a aquest cap hi ha tres estrets, aquest seria el situat més a l'est.

FREU DE L'ILLA.— Vid. *Freu de Tabarca*.

FREU DE TABARCA.— Entre el cap de Santa Pola i l'illa de Tabarca. Apareix al plànol B-1888.

Citat entre altres, per Tofiño i Bayo.

MIG, ESTRET DEL.— Front al cap de Torrevella, entre l'Estret de Terra i l'Estret de Fora.
PAS DE LA MUNTANYA L'ILLA.— Estret que divideix en dos la barbada de Xixona. Comunicant així, la correguda de Xixona i la de les Mamelletes.

TERRA, ESTRET DE.— Pas entre les Formigues i el cap de Pals. També es denomina així l'estret més pròxim al cap de Torrevella.

TUNEL, EL.— Pas vorejat de pedres, paral·lel a la Manga del Mar Menor. Correguda del mateix nom. Descoberta recentment, és poc utilitzada per la dificultat que suposa corre el bou en una zona com aquesta, tan estreta i llarga i amb tantes pedres.

3.7. Forats.

Petites depressions de fons d'arena. Segons la informació rebuda ens atrevim a afirmar que per als mariners un «forat» seria una cavitat, generalment en una zona de roques, sotaiguada, més o menys plana. Així és el cas del Foradet del Tio Alejos o del Foradet d'Alacant. Possiblement també es dona en les zones d'alga, cas del Foradet de l'Estiu.

ALACANT, FORAETS D'.— Vid. els Foradets.

ESTIU, FORAET DE L'.— Situat davant la gola de l'albufera de Santa Pola.

FORAETS, ELS.— En la terraira. Entre el cap de Santa Pola i el port de la ciutat d'Alacant.

FORAT, EL.— Davant el port de Santa Pola.

TIO ALEJOS, FORAETS DEL.— Antropònim. Lleva el nom del seu descobridor.

3.8. Muralls.

Murs de pedra.

MURALLS.— Mur a llevant dels estrets del cap de Torrevella.

SANT JAUME, DE.— Hagiotònim. Li dona nom l'església de Guardamar que li val com a senya.

3.9. Pedres.

Si bé en altres conceptes assenyalàvem que en el seu fons podien haver-hi pedres, cas de les barbades o barrancs, la denominació la rebia la zona. A més a més en el cas que el nom

se li donara a les pedres, aquestes es trobaven formant una unitat, cas dels muralls, no aïl·lades. Així en aquest cas fem al·lusió a les zones amb un conjunt de pedres sense cap tipus de cohesió.

BARRANC GRAN A LA TORRE DE L'ILLA, DEL.— Nom de la senya.

BURROS, ELS.— Travessen en direcció E-W els estrets del cap de Torrevella.

CABRONS, ELS.— Pensem que aquest nom pot estar motivat pel fet que es tracte d'un obstacle, i d'aquí el seu efecte negatiu.

CALETES, DE LES.— Nom de la senya.

CANYÓ DE COREA, DEL.— Prenen el nom de la zona on es troba.

CASTELL DE FERRO.— Pròximes a la costa, front a la senya del mateix nom.

ENTROPESSÓ, L'.— Situades en l'entrada del sud de l'Estret de Terra de cap de Pals. Si considerem que els mariners de Santa Pola recorrien aquest estret en la direcció de nord a sud, en eixir ensopegarien amb les pedres, situació que podria haver motivat aquest nom.

FANALS, ELS.— Nom de la senya.

FORCES, LES.— Nom que per si mateixa ja fa al·lusió a un impediment, alguna cosa que tira.

GOXILLO.— Situades a l'eixida del port de Torrevella.

JAVA, LA.— En la Terraira, front a la desembocadura del Segura.

LLUMENETES, LES.— Es troben en una posició des de la qual es poden veure els fars de l'illa i de Santa Pola, d'aquí «Llumenetes».

MARIANO, DE.— Antropònim. Nom de la correguda on es troben.

MORRES, LES.—

PEPIÓ, DE.— Antropònim. Nom de la correguda on es troben.

RECLAU.— Prop de Tabarca. Angle entrat sotaiguat.

LA TACA.— Nom de la correguda. Possiblement a causa del canvi de color del fons marí.

LA VINYETA, DE LA.— Nom del lloc on es troben.

XIXONA AL CAP DE L'HORTA, DE.— Nom de la senya.

XIXONA AL CASTELL, DE.— Nom de la senya.

3.10. *Roques*

CUL DE COVE.— Descripció de la forma de la roca.

FORAT, DEL.— Vid. *Roca el Pinet*.

GELADA.— Situada al Freu de Tabarca.

GRAN.— Vid. pedres del barranc Gran a la torre de l'illa. Possiblement el qualificatiu de gran estiga en relació amb les altres pedres que s'hi troben.

PINET, EL.— Nom de la senya.

PUNTA LA ROCA.— Extrem meridional de la zona de pedres on és el Foradet del Tio Alejos.

QUICO PANO.— Antropònim. Nom del seu descobridor.

LES TRES SENYES, DE.— Entre Santa Pola i Tabarca.

3.11. *Secs*

Podríem definir els secs com cims de muntanyes sota l'aigua. Aquestes zones presenten una diferència de profunditat molt pronunciada respecte de les zones que les envolten. Tots els secs es troben ubicats un cop passat el «veril» de 150 m. Això ens indica que es tracta d'obstacles de grans proporcions; encara que la seua superfície no siga gaire extensa.

Els secs també són denominats pels mariners com «secanyos». Aquesta denominació pot fer referència a unes menors dimensions de l'espai.

CAP DE PALS, DE.— De recent descobriment. Si hi accedim des de la costa, la variació de profunditat no és molt notòria, en canvi per la vessant de llevant hi ha profunditats elevadíssimes, en forma d'un penya-segat.

GARBÍ, SECANYO DE.— En aquestes profunditats, com hem senyalat abans, el número d'accidents és menor. D'aquí que tan sols la referència de la situació sud puga ser suficient per a identificar-lo. Tal seria el cas també del Secanyo de Llevant.

LLEVANT, SECANYO DE.— Vid. Sec de Puig Coronat a la Farola de cap de l'Horta.

LLUNCOS A CAP DE PALS.— Nom de la senya.

MARRANOS.—

PATÍBUL, EL.— Amb sentit metafòric, a causa de les possibles pèrdues que pot ocasionar l'enxanxament de la xarxa.

PESCADORS, DELS.—

PUIG CORONAT AL CASTELL.— Nom de les senyes.

PUIG CORONAT A LA FAROLA DE CAP DE L'HORTA.— Nom de les senyes. És l'únic que hem trobat situat a la terraira.

3.12. *Vàries*

Per als mariners de Santa Pola, una vària és una superfície marina coberta d'alga i al mig s'hi troba una zona d'arena. Estan totes ubicades a la terraira i concretament a la badia de Santa Pola, en el fren de Santa Pola i l'illa.

CONCA, LA.—

PUNXOSA, LA.— Nom de la senya.

VÀRIA, LA.— Situada al sud de l'illa de Tabarca.

VÀRIES, LES.— Nom que reben el conjunt de vàries situades des de l'eixida del port de Santa Pola fins l'illa de Tabarca.

3.13. *Altres*

BARRA, LA.— Farallons i romponents existents a Tabarca entre punta Falcó i l'illot de la Nau.

Aquest talassònim caldria prendre'l amb reserves ja que sols el reconeixen pocs mariners. Es podria tractar del Faralló de la Nau que cita Bayo: «La Nao, entre la cual y la Punta Falcón se encuentran otras varias piedras sueltas, (...) es un farallón amogotado, más bajo que Tabarca...». (Bayo, pàg. 285).

BAIX DE L'OEST.— Baix situat a la part de ponent de Tabarca. Apareix al plànol A-1877 i descrit, entre altres, per Bayo: «El Bajo del Oeste, que avanza 8 cables al NW. desde la punta occidental de la isla de Tabarca, consiste en un placer de 4 à 8 m. de profundidad». (Bayo, pàg. 285).

CORTE FANGO.— Zona de pis fangós situada en les proximitats de cap Roig.

EMBARRES, ELS.— Zona de fang situada a la fondura.

FARALLÓ DEL TIO CAMPISTE.— Roca que quasi aflorant de l'aigua, pròxima a la costa sud-est de Tabarca.

LLOSA, LA.— Escull situat prop de Tabarca. El plànol C-1766 el situa a la part de ponent, la llegenda diu: «En todas las cartas marítimas del Mediterráneo se encuentra y da por fijo un escollo llamado la Losa en la inmediación de esa isla, por la parte de poniente». No obstant això, en altres plànols, A-1877 i D-1876, apareix aquest escull a la part de llevant, tal i com també el situen avui en dia els mariners. Hom l'anomena també el Baix de la Nau.

RENEGADA, LA.— Tal i com la defineix Rosselló: «restinga sotaiguda subaix del Cap de l'Aljub». (Rosselló, pàg. 2). Caldria afegir que tot i ser un talassònim conegut per tothom, alhora de definir-lo no esposendàcord. Així hi ha qui el defineix com a roques, altres com a sec, etc. Pensem que com està situat tan prop de la costa l'han sentit nomenar des de sempre; però pel mateix motiu, com ells no hi treballen no el coneixen directament. A més a més es tracta d'un talassònim al qual no li cal cap descripció per a definir-lo.

Apareix al plànol A-1877 i així el descriu Bayo: «Consiste en una restinga de piedra, cubierta en parte de algas y asomando algunas puntas en tiempo seco...». (Bayo, pàg. 284).

4. AGUANTADORS ARTIFICIALS

Hem inclòs en aquest apartat els objectes que es troben sota l'aigua i per la seua grandària o les seues característiques puguen fer enganxar les xarxes. Principalment es tracta de restes d'antics vaixells enfonsats.

4.1. Vapors

CACAUETS, DELS.— Nom que li ve donat pel carregament que portava.

CARMOLÍ A L'ILLETA.— Nom de la senya.

MAMELLA AL FORCAT, LA.— Nom de la senya.

PICO PATO A LA FAROLA.— Nom de la senya.

SERRA A L'ESCALÓ.— Nom de la senya.

SERRA AL PLA.— Nom de la senya.

SERRA AL RIU.— Nom de la senya.

SIRIO, EL.— Nom del vaixell italià que s'enfonsà prop de Tabarca.

TARTANA.— Malnom de l'amo del vaixell.

TEULA, LA.— Vaixell que s'enfonsà carregat de teules.

VALERO.— Cognom de l'amo del vaixell.

4.2. Altres

LLONDROS.— Pedres situades entre Santa Pola i Alacant, ubicades en aqueix lloc de forma artificial, segons alguns informants.

CARTOGRAFIA

A.— «Plano de la Bahía de Santa Pola y la isla de Tabarca», per don José Montojo i don Rafael Pardo, capitans de fragata. Dirección Hidrográfica. 1876. Servicios Geográficos del Ejército (a partir d'ara SGE).

B.— «Desde el Cabo Roig hasta el Cabo de las Huertas», per don Rafael Pardo de Figueroa, Capità de Fragata, Dirección de Hidrográfica, SGE, 1876.

C.— «Plano de la isla Plana y del cabo de Santa Pola», per don Fernando Méndez de Ras, Tinent Coronel d'Enginyers. SGE, 1766.

D.— «Plano de la Bahía de Santa Pola y la Isla de Tabarca» per don José Montojo i don Rafael Pardo, Capitans de Fragata; Dirección Hidrográfica, SGE, 1876.

BIBLIOGRAFIA

AGUILÓ ADROVER, Cosme, *La toponímia marina de Felanitx, Santanyí i Ses Salines (Mallorca)*, en «Homenatge a Francesc de B. Moll», Randa, Mallorca, 1987, pp. 25-49.

ID, *Topografia submarina i talassonímia en el Migjorn de Mallorca* en «Economia, cultura i societat a Mallorca i Eivissa», Randa, Mallorca, 198 , pp. 73-82.

- BAYO Y LÓPEZ, Luis, *Derrotero General de las costas del Mediterráneo*, Dirección Hidrográfica, Madrid, 1896.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA, Barcelona, 1974, 16 vol.
- MAS Y GIL, Luis, *La pesca en Alicante. Ensayo para su historia*. Publicacions de la C.A.P. i Excma. Dip. d'Alacant, Alacant, 1979.
- MOREU-REY, Enric, *Els nostres noms de lloc*, Mallorca, 1972.
- ROSSELLÓ I VERGER, Vicenç M. *Toponímia litoral valenciana: pesqueres, caladors i senyes*, Butlletí interior de la Societat Onomàstica núm. X, VIIIé Col·loqui. Mallorca, 1982, 2a. part.
- RIUDAVETS Y TUDURT, Pedro, *Derrotero General del Mediterráneo* Dirección Hidrográfica, Madrid, 1873.
- TOFIÑO SAN MIGUEL, Vicente, *Derrotero de las costas de España en el Mediterráneo*, Imprenta Real, Madrid, 1783, ed. de 1852.

INFORMANTS

Jerónimo Fuentes Sempere
Mariano García Mas
Francisco Manarel
Andrés Mas Aldeguer
Felipe Molina Manzanaro
Estanislao Quesada
Pascual Ruso Ruso
Francisco Sempere Meléndez.

Volem agrair la col·laboració de tots aquests informants, així com també la d'altres mariners que ens han prestat la seua ajuda en la recollida de dades complementàries.

(cont.) 2.

3.

informants i altres mariners.

